

Naistutkimus ja historia

■ Naisten asemasta historiantutkimuksen piirissä on keskusteltu viime aikoina runsaasti *Historiallisessa Aikakauskirjassa*. Viimeksi viittasin aiheeseen edellisessä pääkirjoituksessani ja tässäkin numerossa joukko nuoria tutkijoita huomauttaa historian professoreiden rekrytoinnin olleen vielä jopa viimeisen kymmenen vuoden aikana kohtuuttoman miesvaltaista.

Keskustelu ei ole ollut turhaa. Päinvastoin sitä on pakko jatkaa. Syyn siihen antaa Suomen Akatemian syyskuun alussa julkistama suomalaisen naistutkimuksen arviointiraportti, joka perustuu arvostetuista tutkijoista muodostuneen kansainvälisen asiantuntijapaneelin työhön (luettavissa internetissä sivulla <http://www.aka.fi>). Paneeli tutustui maamme naistutkimukseen vieraillemalla kaikissa suomalaisten yliopistojen naistutkimuksen yksiköissä ja keräämällä itsearvioita, joissa naistutkijat esittivät oman näkemyksensä työnsä luonteesta, merkityksestä ja ongelmista. Työryhmä on myös laajasti vertaillut suomalaista naistutkimusta muiden Pohjoismaiden tilanteeseen. Arviointiraportti osoittaa edellisessä pääkirjoituksessa esittämäni väitteen oikeaksi: historia on tieteenala, jolla sukupuolten tasa-arvo toteutuu selvästi huonommin kuin useimmilla muilla aloilla.

Naistutkimuksen menestystarina

Asiantuntijapaneeli pitää naistutkimuksen vakiintumista suomalaisen tiedemaailmaan monilta osin menestystarinana. Suomalaisen naistutkijoiden keskinäinen yhteistyö on ollut erittäin hyvää. Tutkijat ovat toimineet aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Noin puolet kyselyyn vastanneista naistutkijoista kertoi julkaiseensa yhteiskunnallisesti tavoitteellisia tekstejä, vielä useampi esitelleensä tutkimustaan akateemisen yhteisön ulkopuolella ja nelisenkymmentä prosenttia toimineensa järjestötyössä tai yritysconsulttina. Samanaikaisesti naistutkimus on ollut tieteellisesti korkeatasoista, ja tutkijat ovat menestyneet hyvin kilpailussa ulkopuolisesta rahoituksesta. Kiitosta saa myös naistutkimuksen ja alan opetuksen kansainvälisyys. Naistutkimuksen korkean tason taustalta löydetään tietoinen panostus: opetusministeriön rahoittamat määräaikaikaiset naistutkimuksen professuurit, yliopistoihin perustetut naistutkimusyksiköt ja Suomen Akatemian rahoittamat tutkimushankkeet.

Naistutkimuksella on raportin mukaan kuitenkin myös ongelmia. Panostusta pitäisi edelleen lisätä ja turvata naistutkimuksen vakiintuminen yliopistojen osaksi. Naistutkimusyksiköiden ja perinteisten ainelaistosten suhteissa on jännitteitä, koska naistut-

kimusta ei voi opiskella pääaineena ja sitä koskevat opinnäytetyöt lasketaan suorituksina ainelaitosten hyväksi, vaikka naistutkimusyksiköt antavat opetuksen ja ohjauksen. Siitä huolimatta useilla aloilla naistutkijoiden ja perinteisten oppiaineiden välinen yhteistyö toimii hyvin.

Pahoja puutteita raportti näkee erityisesti kolmella alalla. Sukupuolen ja teknologian suhdetta koskevaa tutkimusta ei Suomessa muista Pohjoismaista poiketen juuri ole. Poliitiikan tutkimuksessa ongelmana on naistutkijoiden opinnäytteiden, varsinkin väitöskirjojen huono valmistuminen. Kolmas ongelmalliseksi esitetty tieteenala on historia.

Historian ongelmat

Historian tilanne on arviointiraportin mukaan erikoisella tavalla kaksijakoinen. Yhtäältä naishistoriaa on Suomessa tutkittu aktiivisesti jo pitkään ja saavutettu kansainväliselle tasolle nousevia tuloksia. Vuoden 1977 jälkeen on Suomessa valmistunut 23 naishistoriaa koskevaa väitöskirjaa. Suurin osa on suhteellisen tuoreita, mutta kahdeksan niistä on hyväksytty jo ennen 1990-luvun puoliväliä eli varsinaista naistutkimuksen läpimurtoa. Suomessa on siis myös huomattava joukko melko varttuneita naishistorian asiantuntijoita. Suomen Akatemia on lisäksi rahoittanut vuosina 1995–2001 ainakin 16 tutkimushanketta, jotka voidaan luokitella naishistoriaksi. Tieteenalavertailussa historia menestyy tältä osin erittäin hyvin. Sekä väitöskirjojen lukumäärässä että Akatemian rahoituksessa vain sosiologia pääsee historian edelle.

Naishistorian tutkijat eivät kuitenkaan ole eivät kuitenkaan ole harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta saavuttaneet näkyvää asemaa suomalaisissa naistutkimuksen yksiköissä. Tältä osin tilanne poikkeaa jyrkästi muista Pohjoismaista, joissa naistutkimus on ollut hyvinkin historiavetoista. Naishistorioitsijat eivät ole sijoittuneet myöskään historian laitoksille. Järjestelmällinen yhteistyö naistutkimuksen yksiköiden ja historian laitosten välillä on arviointiraportin mukaan hyvin vähäistä lukuun ottamatta Tampereen yliopistoa. Historian laitosten viranhaltijat eivät tee paljonkaan nais- ja sukupuolihistoriaa koskevaa tutkimusta – ja kuten olen todennut jo aikaisemminkin: historian laitosten viroissa ei ole monta naista. Edellistä pääkirjoitustani hieman tarkentaen, Suomessa on pysyvässä historian professorin virassa kaksi naista, joista toinen kirkkohistoriassa ja toinen virkavapaana akatemiaprofessorina. Lisäksi on naisten käsissä yksi määräaikainen professuuri, yksi pysyvä lehtorinvirka sekä jonkin verran sijaisuuksia ja alempia määräaikaisvirkoja.

Arviointiraportti päättelee historian laitosten ja naistutkijoiden vähäisen yhteistyön johtuvan siitä, että historiantutkimuksen vallitseva näkökulma ei ota riittävästi huomioon sukupuoleen liittyviä tutkimuskysymyksiä. Vaikuttaa jopa siltä, että naishistoriasta väitelleet marginalisoituvat yliopistoyhteisön ulkopuolelle. Raportissa hämmästelään, että vain kolmasosa naishistoriasta väitelleistä edes palautti kyselylomakkeen, kun muilla aloilla palautusprosentti oli kaksinkertainen. Tämän perusteella paneeli päättelee, että historiatiede ei kykene in-

tegroimaan tuottamaansa naistutkimuksen asiantuntemusta yliopistoyhteisön osaksi. Akateeminen maailma näyttää menettävän suuren osan naishistorioitsijoista. Paneelin mukaan tällä voi olla tuhoisat seuraukset sekä suomalaiselle naishistorialle että koko historiantutkimuksen kehitykselle.

Naishistorian professuuri perustettava

Naishistorian ja naishistorioitsijoiden marginalisoitumisen syy ei ehkä useinkaan ole tietoinen syrjintä. Melkoista hurskastelua voitoin kuulla niiden virantäyttäjien äänessä, jotka väittävät suosivansa naishakijoita tasa-

arvosuunnitelmien hengessä, vaikka kerta toisensa jälkeen sijoittavat ansioituneita naisia korkeintaan kakkossijoille. Syrjinnän puute ei kuitenkaan riitä. Naistutkimuksen arviointipaneeli suosittaa, että ainelaitoksille perustettaisiin naistutkimukseen suunnattuja pysyviä professuureja sekä tutkimus- ja opetusvirkoja. Yhtenä erityisen sopivana alana tällaisten virkojen perustamiseksi paneeli pitää historiaa. Ehdotus on syytä ottaa vakavasti. Suomen historiatieteen tulevaisuuden kannalta naistutkimuksen ja naistutkijoiden haasteeseen vastaaminen on elinehto.

Juha Sihvola